

NAT, kerettanterv, helyi tanterv

2020. A változások éve történelemből

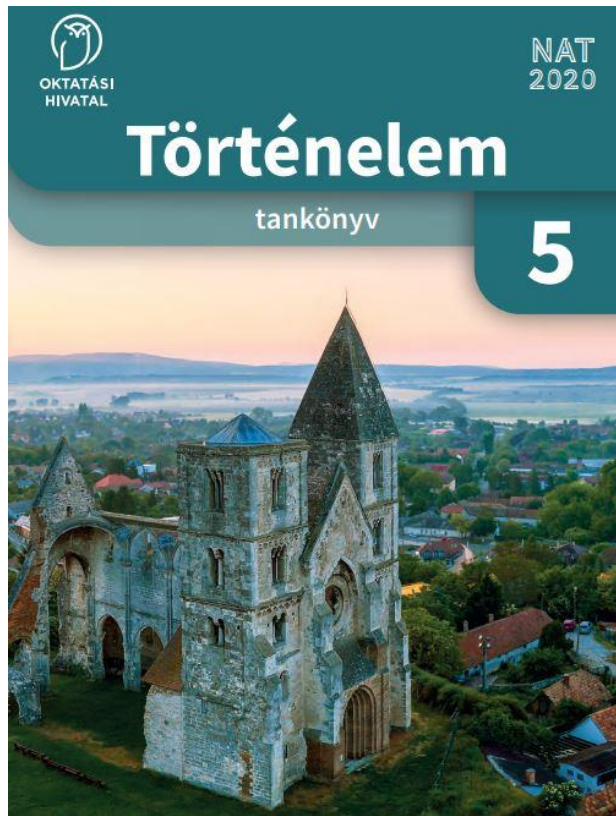
Győr, 2020. október 8.

Dr. Péterfi Gábor

1. Általános iskola

- **5-8. évfolyam: heti 2-2 óra**, itt nincs változás
- **„totalitás” feladása** + iskolai realitások figyelembe vétele – évi 60-65 órára tervezés
- Az 5-8. évfolyam és 9-12. évfolyam NAT/kerettantervei nem önisméltőek, hanem **spirális** módon épülnek egymásra.
- A **magyar történelmet folyamatában**, az **egyetemes** történelmet **szigetszerűen**, a nemzeti történelmünk felől közelítve mutatja be

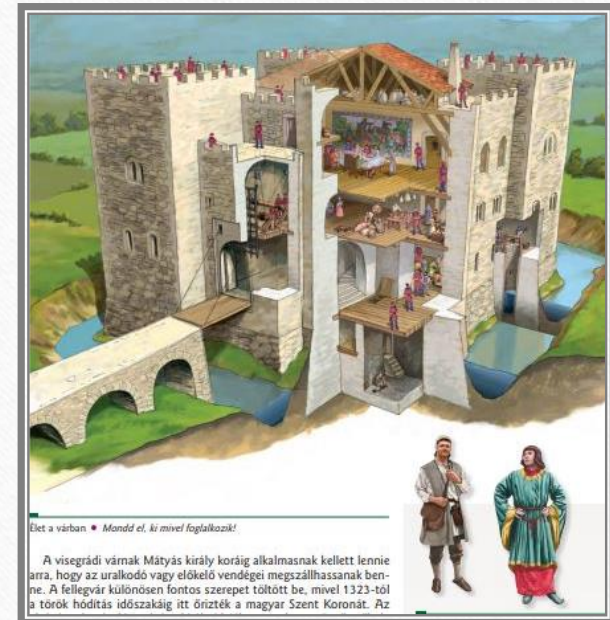

Általános iskola

- A **kronológiai rendezőelv** nem élvez mindenhol **kizárólagosságot** (pl. 5., 8. évf.)
- Történetmesélés, élményközpontú tanulás, **készség-és képességfejlesztés** – **időigényes!**
- **életkori sajátosságok** hangsúlyosabban

Általános iskola, 5-6.

- **Életmódtörténeti témakörök** – régmúlt korok embereinek életét egy-egy konkrét település mikrovilágán keresztül,
- pl. **Élet a várban**, híres magyar középkori várak – 5-es tankönyv: Visegrád példája.
- Ha Siklóson tanítanám a történelmet, a siklósi vár történetét nézném meg a diákjaimmal, akár **mélységelvű témaként** is.

Az első magyarországi vértanú

Szent Gellért Velencében született, módos kereskedőcsaládban. Gyerekkori betegségéből való gyógyulása miatt ajánlották fel szülei bencés szerzetesnek. Gellért szorgalmasan tanult és kora egyik legnagyobb tudású szerzetese lett, meg is választották rendtársai kolostoruk apátjává. Egyszer az apát el akart zarándokolni a Szentföldre, ám egy vihar miatt hajója eltérült. A kikötés után találkozott a pannonhalmi bencés apáttal, aki István királyhoz hívta Székesfehérvárra. Gellértet itt isteni látomás győzte meg arról, hogy Magyarországon kell maradnia. **Néhány évig Szent Imre herceg nevelőjeként működött**, majd remeteként visszavonult a Bakonyba és ott elmélkedő életet élt. Később a király az éppen szerveződő **csanádi püspökség élére** hívta vissza a remeteségből.

István halála után Magyarországon harc kezdődött a királyi trónért vetélkedők között. A zavaros időkben pogánylázadás tört ki. A lázadók nem kegyelmeztek a keresztény hit követőinek, még kevésbé a papoknak. 1044-ben, amikor Gellért a pesti rév **1** felé igyekezett, **a pogány lázadók elfogták és a Kelen-hegyről letaszították**. Ilyen módon tehát Gellért püspök volt az első, aki Magyarországon vértanúként, a hitéért halt meg.

Szent Gellért szobra Budapesten, a Gellért-hegy oldalában, az Erzsébet híd fölött • *Miért ezen a helyen került felállításra a szobor? Mit jelképez, a város fölé tartott kereszt?*

Általános iskola, 5-6.

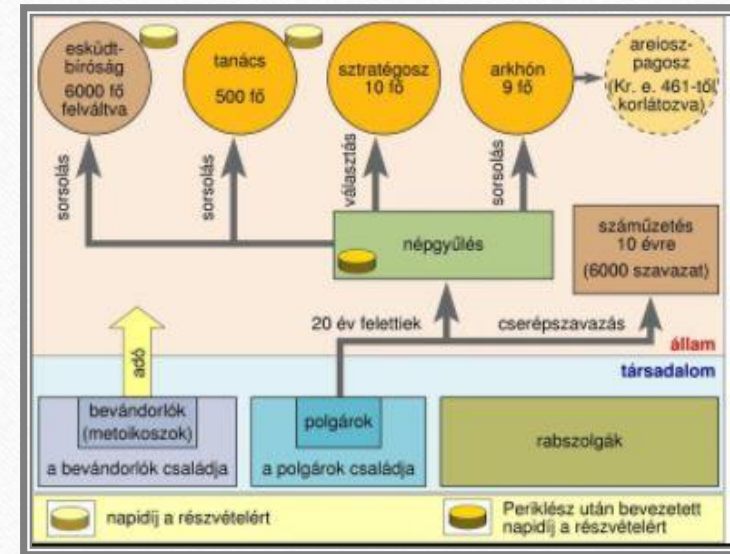
- **Portré típusú témakörök** – kiemelkedő személyiségek portrészzerű életútján keresztül bemutatni a főbb eseményeket, ld. Szent Gellért élete
- Nem egy adott korszakot, hanem egy történelmileg azonos **problémakört** dolgoztat fel.
- Pl. eltűnt az ókori Kelet fejezet a tankönyvekből, fontos részei egy adott tematikai egységeknél jelennek meg

Általános iskola, 7-8.

- Kialakuló absztrakt gondolkodás: az ok-okozati összefüggések jobb megértését + modern korunk felé haladva a **kronologikus elv** lesz a fő rendezőelv
- Továbbra is jellemző az általános jelenségeket **a magyar történelmen keresztül** bemutató elv
- A 8. évfolyam végén **több szintetizáló, hosszmetzeti témakör** található, **pl. Régiók története**: India, Kína itt

Általános iskola, 7-8.

- **Hosszmetszeti témakör**
- a történelmet **egyes kiemelt témák alapján** és nem általánosságban kronologikusan végigtekintő elrendezésű anyagrészek
- **a bonyolultabb, elméleti konstrukciókat** (pl. athéni demokrácia és tanulságai) életkorilag sokkal helyesebb 14 éves korban, 8. évfolyamon tanítani, mint 10-11 éves korban 5. osztályban

Általános iskola, témakörök

- **5. évfolyam:** 5 (Egyetemes történelem a középkor végéig) és a magyar történelem 1301-ig
- **6. évfolyam:** 6 (Egyetemes történelem a 19. század közepéig és a magyar történelem 1867-ig)
- **7. évfolyam:** 8 (Egyetemes történelem a hidegháború kibontakozásáig és a magyar történelem 1956-ig)
- **8. évfolyam:** 6 (Egyetemes és magyar történelem napjainkig) – **nincsenek társadalmi és állampolgári ismeretek**

Általános iskola, témakörök, Az ókori Róma, 2012. Konkrét altémák nincsenek

- 1.) Róma alapítása és terjeszkedésének kezdetei. A pun háborúk és hadvezérei.
- 2.) Köztársaságból egyeduralom. Híres és hírhedt császárok.
- 3.) A régi Róma művészeti emlékei, híres tudósai és művészei.
- 4.) Élet a Római Birodalomban.
- 5.) Pannónia provincia.
- 6.) A kereszténység zsidó gyökerei, kialakulása és elterjedése. Az Újszövetség. Jézus története.
- 7.) A Római Birodalom meggyengülése, a Nyugatrómai Birodalom bukása.

Három mondat – három fontos esemény Caesar életéből

„A kocka el van vetve.”
(„Alea iacta est.”)

Általános iskola, témakörök, 2020. Ókori Róma, témák és altémák!

I. Az ókori Róma öröksége téma

- Róma alapítása a mondákban
- Egy római polgár mindennapjai
- A gladiátorviadatok és a kocsiversenyek
- Római emlékek Pannóniában

II. A görög-római hadviselés téma

- Az ókor “tankjai”: Hannibál elefántjai
- Caesar légiói

III. Képek a népvándorlás korából téma

- A Római Birodalom szétesése
- A Hun Birodalom
- Attila és hadjáratai

Általános iskola, témakörök, 2020. Ókori Róma

- **Totalitás**, vagyis a teljes római történelem bemutatásának a **feladása**
- **A koncentrikusság szerepének a csökkentése** is, vagyis például míg általános iskolában Caesar légióin keresztül a római hadviselés bemutatásán van a hangsúly, addig a középiskolában ez már “tudott anyag”, és mindenekelőtt a Caesar által kialakított hatalmi berendezkedés kerül előtérbe.
- **Általános iskola: Caesar légiói**
- **Középiskola: Köztársaságból egyeduralomba**

Általános iskola, témakörök, altémák

- Az altémák által megjelenített tartalmi elemek konkrétan körülírják, hogy mit tanítsunk majd az órákon
- A kerettanterv ezt írja le részletesen
- Tartalmazza fogják a témakörökhöz kapcsolódó lexikai elemeket, valamint fejlesztési feladatokat

Általános iskola, témakörök, altémák, kerettanterv

Vallások az ókorban

Fogalmak: politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra, Messiás, keresztény vallás, kereszttség és úrvacsora, apostol, misszió, Biblia, Újszövetség, evangélium, püspök, zsinat.

Személyek: Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus

Kronológia: a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat.

Topográfia: Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem.

Általános iskola, fejlesztési területek, tanulási eredmények

- Történelmi ismeretek
- Ismeretszerzés és forráshasználat
- Tájékozódás térben és időben
- Szaktárgyi kommunikáció
- Történelmi gondolkodás
- *a fejlesztési területeknek a tanulási eredményei nem rendelődnek konkrétan a témakörökhöz, mert ezek folyamatosan előkerülnek a tanulási folyamat során!*

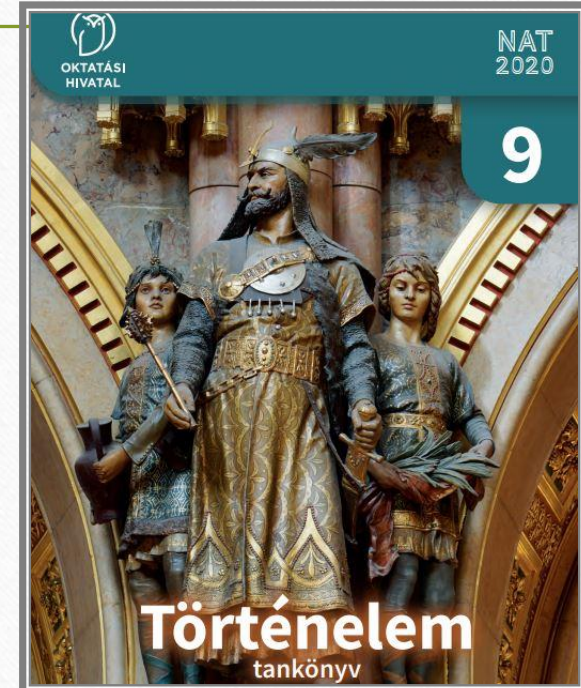

Általános iskola, fejlesztési terület: Ismeretszerzés és forráshasználat

- A tanuló:
- **5-6. évfolyam:** kiemeli a lényeges információkat elbeszélő vagy leíró szövegekből.
- **7-8. évfolyam:** kiemeli a lényeges információkat elbeszélő vagy leíró, illetve rövidebb magyarázó szövegekből.
- **9-10. évfolyam:** azonosítja különböző források szerzőinek a szándékát.
- **11-12. évfolyam:** azonosítja különböző források szerzőinek a szándékát, bizonyítékok alapján értékeli egy forrás hitelességét.

2. Gimnázium

- történelmi források feldolgozása, értelmezése → problémamegoldó, elemző gondolkodás
- spirálisan épül az általános iskolára
- a témák feldolgozása az időkeret 80 %-át veszi igénybe
- évente két mélységelvű téma 6-10 órában
- értelmező és tartalmi kulcsfogalmak

Gimnázium – tanulási eredmények

- **átfogó cél:** „kialakul a hiteles és tárgyilagos forráshasználat és kritika igénye”
- **ismeretszerzés és forráshasználat:** „képes azonosítani különböző források szerzőinek szándékát”
- **tájékozódás térben és időben:** „példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira”
- **történelmi gondolkodás:** „összehasonlítja és kritikusan értékeli az egyes történelmi folyamatokkal [...] kapcsolatos eltérő álláspontokat.”

Gimnázium – témák, tananyagcsökkentés

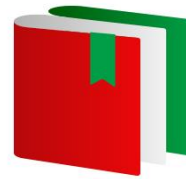
- összesen 88 téma (20+19+29+20)
- témánként 2-6, átlagosan 3 tanóra,
- pl. 9. évf., 1. téma: Közel-Kelet főbb civilizációi (1-1 óra őskor, Mezopotámia és Egyiptom); Hová tűnt Kína? 8. évfolyam
- csökkentés forrásai
 - szigetszerű egyetemes történet (főként 9-10.)
 - szétdelegálás: általános iskola és gimnázium

Gimnázium – témák, tananyagcsökkentés

- szemléletbeli módosulás:
 - reális, tényeken alapuló pozitív nemzettudat
 - győztes narratíva árnyalása;
 - nem jelenti a történelem átírását (pl. magyarok, csak győzelmek),
 - árnyalt megközelítés: pozsonyi csata is, Augsburg is...

Gimnázium - korszakhatárok

	Egyetemes	Magyar
9.	1492	1490
10.	~1848	1849
11.	~1970	1945
12.	napjainkig!	napjainkig!

A TANANYAGCSÖKKENTÉS PÉLDÁJA: ÓKOR

	2012 NAT	2012 KET	2012 tankönyv	2020 NAT = KET= tankönyv
Ókor	<ol style="list-style-type: none">1. Az emberi civilizáció kezdetei2. Anyagi és szellemi kultúra, vallás az ókori Keleten3. Hellász – a poliszok és a birodalom: Athén, Spárta, Nagy Sándor4. Az antik kultúra öröksége, a filozófiai gondolkodás kezdetei.5. Róma – a köztársaságtól a császárságig6. A zsidó és keresztény kultúra7. A népvándorlás és az antik civilizáció felbomlása	<ol style="list-style-type: none">1. A történelem forrásai2. Az első társadalmak3. Folyamvölgyi kultúrák4. KK-et egyesítő birodalmak5. Ókori-kelet kulturális öröksége6. Zsidó nép vallása és története7. A polisz kialakulása8. Az athéni demokrácia9. Spárta10. Görög hitvilág, művészet, tudomány11. Nagy Sándor és a hellenizmus12. Róma útja: köztársaságból császárság13. Köztársaság és császárság államszervezete14. Gazdaság, gazdálkodás, életmód15. Hitvilág, tudomány, művészet, jog16. Kereszténység kialakulása17. Pannónia18. Népvándorlás, antik civilizáció felbomlása	<ol style="list-style-type: none">1. Óskor2. Mezopotámia3. Egyiptom4. Hódító birodalmak5. Izrael és Fönícia6. India és Kína7. Kréta, Mükéné, poliszok8. Athéni demokrácia9. Spártai állam10. Görög mindennapok11. Görög-perzsa háborúk12. Nagy Sándor13. Görög vallás, művelődés14. Itália első századai15. A hódító Róma16. A köztársaság válsága17. Az egyeduralom kialakulása18. Életmód és mindennapok19. A kereszténység kialakulása20. A császárság évszázadai21. Népvándorlás, Róma bukása22. Pannónia	<ol style="list-style-type: none">1. A közel-kelet civilizációi2. A görög civilizáció3. A római civilizáció4. Az athéni demokrácia5. A római köztársaság6. Politeizmus és monoteizmus7. A kereszténység

Gimnázium – új elemek

- 9. évf.: a középkor rendenként bemutatva
- 10. évf.: európai folyamat magyar példákon (reformáció)
- 11. évf.: új elrendezésű témák, pl. a polgári nemzetállam megteremtése (N.o., USA, Japán) vagy II. vh.: deportálások a Gulágra, M.o.
- 12. évf.: 1956: A nemzet szabadságharca.

Köszönöm a figyelmet!

